

Ігор Якубовський

Київський національний університет архітектури і будівництва

кандидат архітектури, доцент (Україна)

e-mail: yakubovskiy.iv@knuba.edu.uaORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9986-6469>ResearcherID: ABF-8716-2021 <https://www.webofscience.com/wos/author/record/2437025>

**Відправний пункт Голодомору 1932–1933 рр.: хлібозаготівлі 1931–1932 рр. у
постановах районних органів влади
(за матеріалами районних газет Київської області)**

Анотація. Мета дослідження полягає у з'ясуванні особливостей відображення в постановвах районних органів влади Київської області хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр. як відправного пункту організації Голодомору 1932–1933 рр. **Методологія дослідження** передбачає поєднання спеціально-історичних методів пізнання: джерелознавчого, порівняльного контекстуального аналізу, структурно-функціонального аналізу. **Наукова новизна** статті полягає насамперед у тому, що проблема вперше стала об'єктом дослідження. Шляхом аналізу районних постанов, опублікованих у місцевій пресі, з'ясовано інформаційні можливості цієї групи джерел для дослідження підходів влади до формування інструментарію Голодомору під час хлібозаготівель 1931–1932 рр. **Висновки.** Постанови районної влади, конкретизуючи ухвали вищих органів влади та реагуючи на поточну ситуацію в районах, суттєво розширюють можливості дослідження процесу формування механізму Голодомору в межах хлібозаготівлі 1931–1932 рр. Районні постанови містять пласт прихованої інформації про наміри влади, відсутній в нормативних документах союзних та республіканських органів влади. Зміст постанов значно підсилює аргументи на користь необхідності концептуалізації запуску механізму Голодомору як тривалого процесу, що відбувався упродовж усієї хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр., хронологічно не обмежуючись 1932 роком. Підходи влади формують цілісне полотно заходів, які уможливили перехід нею під час хлібозаготівлі 1932–1933 рр. до вбивства голодом мільйонів українців. Постанови засвідчують виразні перегуки у ставленні різних прошарків населення та посадовців до нереальних хлібозаготівельних планів у 1931 р., коли готувався ґрунт для переходу до політики Голодомору, та в 1932 рр., коли рубікон було перейдено.

Ключові слова: влада, Голодомор, інформаційний потенціал, Київська область, постанови, районні газети.

Постановка проблеми. Постанови партійних та державних органів влади різного рівня безмовно є ключовою групою джерел для з'ясування комплексу організаційних зусиль Москви та окупаційної влади в УСРР з підготовки Голодомору 1932–1933 рр. Відтак виявлення та залучення до дослідження якомога більшої кількості документів цієї групи здатне суттєво розширити пізнавальні можливості. У цьому сенсі приковують увагу постанови районного рівня, які за своєю природою мали конкретизувати на місцевому матеріалі розпорядження Москви та Харкова, а також реагувати на поточну ситуацію в районі, зрештою, містити деталі, яких цілком закономірно позбавлені московські та харківські документи. З огляду на численні втрати, яких зазнали архівні фонди низових органів влади, евристичні можливості стосовно виявлення зазначених постанов повинні фокусуватися на матеріалах місцевих газет. Саме в останніх районні партійні та радянські установи друкували масив документів, призначений для оприлюднення. Тому районна преса стає просто незамінною для дослідника. Синергетичний же ефект для дослідження стратегій влади дає опрацювання значних масивів районних газет, зокрема на рівні областей. Як приклад, розглянемо потенціал низової преси Київської області (у кордонах станом на жовтень 1932 р.) стосовно оприлюднення місцевих постанов про хлібозаготівельну кампанію 1931–1932 рр.

Аналіз останніх досліджень. Попри значну зацікавленість дослідників витоками Голодомору 1932–1933 рр. районні постанови, які стосуються хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр. не приковували спеціальної уваги. Постанови з Київської області – не виняток. Достатньо сказати, що районні постанови Київщини на сьогодні не були об'єктом археографічних публікацій. Справа обмежувалася використанням деяких із них у конкретно-проблемних дослідженнях [Костів, 2021 : 120, 140; Папакін, 213 : 148, 155–156] без спроб з'ясувати закономірності інформаційного потенціалу. Подібна обмеженість використання таких постанов була зумовлена поєднанням двох головних чинників: значні втрати архівних фондів

місцевих органів влади [Боряк, 2020], брак належної уваги до районної преси. На неприродність ігнорування матеріалів преси свого часу вже вказувалося в історіографії [Гудзь, 2019 : 144]. Певну роль відіграло й зосередження дослідників тематики Голодомору на процесах 1932–1933 рр., у зв'язку з чим незаслужено опинилася на периферії уваги перша фаза хлібозаготівель 1931–1932 рр., яка припадає на липень – грудень 1931 р.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей відображення в постановах районних органів влади Київської області хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр. як відправного пункту організації Голодомору 1932–1933 рр. Хлібозаготівлі 1931–1932 рр. розглядатимуться як цілісне явище без штучного хронологічного поділу на 1931 та 1932 р.

Виклад основного матеріалу. Інформаційні можливості районних постанов визначив функціонал місцевих органів влади як провідників генеральної лінії партії та виконавців політично-господарських кампаній. Місцева ініціатива мусила вписуватися в жорсткі рамки, задані найвищими ешелонами влади. Водночас не можна не зауважити, що на зростання інформаційного потенціалу районних постанов початку 1930-х рр. впливав і той факт, що на місцях відчувався брак кваліфікованих кадрів, здатних писати тексти, уміло маневруючи між діаметрально протилежними ідеологічними завданнями: виклад суті справи, камуфлювання справжніх намірів влади, залякування селян та рядових виконавців Голодомору, популяризація прикладів успішного виконання владних розпоряджень. Відтак зростала вірогідність того, що в районних постановах частіше ніж в документах вищого рівня траплятиметься пряма чи прихована інформація про різні аспекти організації Голодомору та реальний перебіг останнього.

Районні постанови, датовані липнем 1931 – березнем 1932 рр., за своїм походженням поділяються на такі групи: постанови районних комітетів КП (б)У, ЛКСМУ, райвиконкомів, районної контрольної комісії (РКК), райколгоспспілки (РКС) та об'єднані постанови (РПК – РКІ, РПК – РВК). Аналіз виявлених постанов місцевої влади свідчить про те, що вони містять об'ємний пласт інформації практично усього спектру проблем, пов'язаних із хлібозаготівлею 1931–1932 рр. При цьому спостерігаються виразні перегуки за стилістикою постанов та визначеними заходами з аналогами, які з'являлися під час кампанії 1932–1933 рр., коли Голодомор бував на повну силу.

Наприклад, постанова пленуму Ржищівського райкому КП(б)У від 28 липня 1931 р. цілком вписується в парадигму, якої дотримувалися і на початку хлібозаготівельної кампанії 1932–1933 рр. Постанова констатувала відкрите несприйняття хлібозаготівельного плану не тільки на низах, а й у середовищі керівництва району. У документі зазначалося: «Пленум також рішуче засуджує правоопортуністичний виступ на бюро РПК члена бюро оргінстра РПК Турченка, що заперечував проти реальності хлібозаготівельного плану та вносив пропозиції, щоб переглянути план та підняти клопотання перед ЦК партії про перегляд та зменшення хлібозаготівлі по району як нереальних та непосильних для району, й що виконуючи цей план, ми приведемо до того, що в колгоспах не буде чим сіяти і харчуватися, що великий хлібний план з'являється економічним натиском на колгоспника, що примушує його йти на відхідництво тощо». На цьому ж пленумі виключили з партії секретаря партосередку Слюсаря «за правоопортуністичну практику, за опір хлібозаготівлі виступ на позапартійних зборах проти хлібного плану з вигуками «Постраждаю за народ, піду до бупру, але плану не виконуватиму», що є куркульсько ворожим нам виступом, скерованим на зрив хлібозаготівельного плану» [Резолюція бюро, 1931 : 2].

Або взяти постанову Ставищенського райкому КП(б)У від 18 жовтня 1931 р., яка громадянина Зайчука за зрив хлібозаготівельного плану знімає з роботи, голову Красилівської сільради Головатюка та голів колгоспів цього села притягає до суду. До всього у селах Журавлиха, Красилівка, Гойсиха селянам нібито видали завищені аванси [Постанова президії с, 1931 : 1].

У Богуславі постанова РПК від 25 жовтня знімає з посади голів низки сільрад та колгоспів, а також відкликає уповноважених за «опортунізм, бездіяльність по хлібозаготівлі» та «потурання куркулеві». Зазначається, що «голови Бороданівської сільради Вітричу, який до останнього продовжує розмови про нереальність планів та не організував виконання пляну хлібозаготівлі на селі, винести сувору догану з попередженням» [Про хлібозаготівлю с, 1931 : 1]. Постанова ж від 13 листопада вимагала за 24 години вичавити зерно у твердоздавців, а тих, хто відмовиться здавати хліб, притягнути до судової відповідальності аж до виселення за межі України [Постанова президії а, 1931 : 1].

Постанова Шполянського райкому КП(б)У від 12 грудня 1931 р. просякнута наміром будь-що виконати хлібозаготівельний план. Головний важіль вбачається в наводненні сіл уповноваженими та буксирними бригадами. Підходи до забезпечення роботи обох ланок подібні до практик, які будуть використані під час хлібозаготівлі 1932–1933 рр. Уповноважені мали працювати в селах до остаточного виконання плану. До буксирних бригад залучали рядових

робітників, колгоспників та наймитів. А колгоспи, які виконали план, мусили взяти «на буксир» інших [Постанова бюро, 1931 : 1].

У подібному стилі витримані постанови в інших районах, де виконання хлібозаготівельного плану відбувалося з величезною напругою. А таких районів була більшість. Менська районна газета тільки восени 1931 р. надрукувала 6 постанов РПК, РВК та райколгоспспілки. Одна з них знову ж таки свідчить про поширення й тут переконань про нереальність плану. Навіть у жовтні на місцях точилися про це розмови, якщо постанова РПК від 22 жовтня вимагала «припинити будь-які розмови про нереальність плянів, розцінюючи такі розмови як прояв правого опортунізму і небажання боротися з класовим ворогом і труднощами» [3 постанови, 1931 : 1]. Інша притягала до суду голову колгоспу «Червоний лан» з с. Волосківці за відкрити відмову виконувати вбивчий план [Постанова бюро, 1931 : 1].

Деякі постанови проговорюються про визрівання передумов голоду. Такі нотки вчуваються, зокрема, у постанові Чигиринської РКК – РСІ від 12 листопада 1931 р. У документі зазначається, що в низці колгоспів всупереч забороні розподілено озиму пшеницю колгоспникам, які не усупільнили свого озимого клину [Про стан, 1931 : 1]. З огляду на поширення в районі настроїв про нереальність хлібозаготівельного плану, про що районна газета писала, наприклад, 26 липня, 1 та 21 серпня, це нашоухує на думку про намір керівництва частини колгоспів шляхом додаткового виділення зерна убезпечити селян від загрози виникнення голоду [150 центнерів, 1931 : 2; Рішуче борімося, 1931 : 1].

Іншими словами уже влітку – восени 1931 р. окреслились пов'язані з майбутньою організацією Голодомору питання, навколо яких і пізніше в 1932–1933 рр. ухвалювалися й будуть ухвалюватися районні постанови: затвердження нереального плану хлібозаготівель, реакція різних прошарків населення, включно з посадовцями, комсомольцями, комуністами, заходи районної влади з приводу цієї реакції, організаційні заходи з виконання плану, буксирні бригади, уповноважені, втягування в механізм Голодомору вчителів та учнів, спротив, покарання за невиконання планів та за пасивний і відкритий спротив. Це ще раз підкреслює продуктивність розгляду постанов другої половини 1931 р. у комплексі з постановами 1932–1933 рр.

Районні постанови початку 1932 р. логічно продовжували попередню лінію. Головною темою повсюдно було виконання планів хлібозаготівлі, а в районах із додатковою спеціалізацією ще й планів з цукрового буряка, картоплі, конопель, прядива. Попри регіональні відмінності з виконанням непосильного плану, питання, які порушуються в постановах, принципово однотипні. Узагальнюючи, можна виділити декілька пунктів, обов'язково присутніх у постановах. Першим з них є констатація поточного стану справ з виконанням плану. У більшості випадків передбачено репресивну складову: попередження, вжиття адміністративних заходів, виключення з партії, комсомолу, зняття з посад. Далі постанови встановлювали крайні дати виконання хлібозаготівельного плану в різних секторах та визначали коло заходів, яких слід було вжити. Обов'язковим елементом стали також заклики подолати саботаж, «куркульський спротив», «лівацькі закрути, правий опортунізм і примиренство», «очистити колгоспи від куркулів».

Торкаючись цих питань, районні постанови містять розпорядження, які формували підґрунтя для виникнення Голодомору. Так, об'єднана постанова Богуславського райкому КП(б)У та райвиконкому від 2 січня 1932 р., вимагала очистити колгоспи від куркулів, а за «злісне» невиконання плану розпускала колгосп «Нове життя» у с. Баранє Поле, віддаючи його правління, а також управу колгоспу «Перше травня» із с. Синиця під суд. Але при цьому слід було «...повернути хліб, що його роздано понад норми на рахунок виконання плану хлібозаготівель, розгорнувши навколо цього велику політично-масову роботу. Одночасно під гаслом – жодного центнера хліба приватникові – розгорнути роботу за здачу колгоспом і колгоспниками державі всіх своїх зайвин хліба» [Про перебіг а, 1932 : 1]. Тобто селян слід позбавити будь-яких лишків, що й прибирало найважливішу перешкоду намірам викликати Голодомор.

7 січня бахмацька «Прапор комуни» надрукувала відозву секретаря райкому КП(б)У Робенка з аналогічними вимогами щодо шляхів виконання плану: «Під особисту відповідальність уповноважених РПК, секр. п/о та голів с/р розгорнути масово-політичну роботу по здачі всіх лишків та зустрічним продажам». Буксирні бригади мали залишатися по селах до виконання плану. [Робенко, 1932: 1].

Подібних однозначних тез про вилучення всіх лишків не зустрічаємо в постановах, ухвалених в інших районах Київської області. Там реальні цілі приховані за закликами будь-що виконати хлібозаготівельний план. Проте крізь частокіл риторики у документах – не тільки у статтях! – все ж таки регулярно з'являються рядки про зустрічний план, що хоча й опосередковано, але чітко вказує на прагнення влади позбавити у такий спосіб усіх лишків ті колгоспи, і тих селян, які виконали план і мали деякі запаси хліба. Так, 16 лютого 1932 р.

Малинський РПК ухвалив постанову про те, що район, виконавши план, бере на себе зустрічний 1000 пудів [Про хлібозаготівлю а, 1932 : 1]. 22 лютого у Малині ухвалюють ще одну постанову, яка рішуче засуджує той факт, що в селах Баранівка, Пиріжки, Федорів, Берківка та Нянівка не виконують встановлених для них зустрічних планів. [Про хлібозаготівлю б, 1932 : 1]. У Богуславі постанова РВК від 19 лютого вимагала висунути й виконати зустрічні плани як для колгоспників, так і для одноосібників. Заможним селянам накладалися додаткові тверді завдання [Про перебіг б, 1932 : 1].

Крім того, тези, які виконані в іншому ключі, але також виразно свідчать про намір витягти з села всі лишки, з'явилися у надрукованій 16 лютого 1932 р. у білоцерківській «Радянській ниві» постанові місцевого райкому КП(б)У: «Директиву Райколгоспспілки про заборону колгоспам брати участь у хлібозаготівлях при виконанні своїх хлібозаготівельних планів і наявності можливостей здати хліб державі – відмінити» [Постанова об'єднаного, 1932 : 1].

Зрештою, про плани по максимуму викачати зерно, районні постанови та суміжні з ними матеріали пленумів райкомів КП(б)У, райвиконкомів, районних контрольних комісій, проговорюються й в інші способи. Найтипівішим прикладом є сусідство у документах нищівних тез про неприпустимість думок про реальну відсутність на селі хліба із закликами про необхідність виконати, а то й перевиконати план, змусивши селян віддати приховане збіжжя. Такий стан речей характерний для постанов із більшості районів.

Виразним прикладом можуть бути постанови зі Сквирської районної газети. Зокрема 11 січня постанова райвиконкому зазначала, що в багатьох селах району поширені «куркульські балачки» про брак хліба, а саме в селах Яхни, Шапіївка, Цапівка, Селезнівка, Рогівка, Піски, Малі Єрчики, Калена [Постанова президії б, 1932 : 1]. А вже 25 січня районна газета друкувала матеріали пленуму Сквирського райкому КП(б)У та РКК від 22 січня 1932 р.: постанову й тексти виступів найголловніших промовців. Сама постанова констатує, що «куркульський елемент» поширює «брехливі балачки про відсутність хліба і цим самим зриває виконання плану хлібозаготівлі». Далі постанова ставить завдання виконати річний план до кінця січня, а колгоспам із системи МТС – протягом п'яти днів, та виносить стягнення низці голів сіл'рад і колгоспів, уповноваженим та рядовим комуністам [Про хід виконання, 1932 : 2].

Низка районних постанов свідчить про те, що нереальність доведених планів розуміли не тільки безпосередньо в селах, а й на рівні районної верхівки. Так, у сусідньому Рокитнянському районі Київщини одна з постанов місцевого райкому КП(б)У (від 11 лютого) виключала з партії уповноваженого із хлібозаготівлі по с. Пугачівці, заступника керівника райзаготконтори Корнійчука, який «замість більшовицької боротьби за хліб, став на шлях безпринципності та намагався виправдати своє опортуністичне ставлення до хлібозаготівлі нереальністю планів» [Постанова пленуму, 1932 : 1].

Варто навести й рядки з постанови Бахмацького бюро райкому КП(б)У від 3 лютого 1932 р., де міститься важливе визнання того, до яких наслідків призводить надмірне вилучення зерна: «У с. Красному... бувший секретар краснянського партосередку, голова с-р тов. Білий ... Вів розкладницьку роботу, пиячив, розмагнічував актив, ведучи опортуністичні балачки: «До чого доводять село, немає хліба, діти кричать голодні, сіять нічим буде» і т. д». За такі дії Білого мало бути притягнуто до суду [До 10 лютого, 1932 : 1].

Виявлені в районних газетах постанови, які стосуються підготовки і проведення посівної навесні 1932 р., демонструють спадкоємність владних стратегій, спрямованих на формування системи вбивства голодом. У підсумку це потягнуло за собою появу районних постанов із приводу накопичення насінневих фондів, яке знову ж таки працювало на позбавлення селян будь-яких запасів зерна, через що голодом вже навесні 1932 р. охопило 61 район, у червні – понад 100 районів УСРР [Марочко, 2014 : 13], а станом на липень – 127 [Кульчицький, 2013 : 354]. Але це вже окрема велика розмова.

Висновки. Аналіз надрукованих у районній пресі Київської області постанов районних органів влади про хлібозаготівельну кампанію 1931–1932 рр. не залишає сумнівів у тому, що на цьому управлінському рівні завдання втілити в життя намічені плани і при цьому закамуфлювати за допомогою риторики глибинну спрямованість зусиль виявилось непосильним. Місцевій владі не вдалося уникнути текстів, які не тільки опосередковано, а й прямо свідчать про цілеспрямовану організацію системи, яка вела до вбивства голодом мільйонів українських селян. Крім того, постанови насичені багатьма деталями стосовно формування механізму Голодомору та реакцію різних прошарків населення. Зміст районних постанов суттєво підсилює аргументи на користь необхідності визнати раціональність концептуалізації процесу запуску механізму Голодомору як такого, що відбувався упродовж усієї хлібозаготівельної кампанії 1931–1932 рр. Обмежувати нижню хронологію календарним 1932 роком – означає штучно розривати цілісне полотно формування владою упродовж цієї кампанії передумов, які уможливили вбивство голодом мільйонів українців. Адже поява взимку – навесні 1932 р.

масового голоду в УСРР логічно підсумовувала використання спеціальних стратегій, започаткованих встановленням для України нереальних планів хлібозаготівлі 1931–1932 рр. Алогічно виносити за дужки все, що відбувалося навколо виконання плану в липні – грудні 1931 р., оскільки січень 1932 р. у жодному разі не був якісним рубежем. Постанови районних органів влади засвідчують тяглість процесу та виразні перегуки у ставленні різних прошарків населення та посадовців до нереальних хлібозаготівельних планів у 1931 р., коли готувався ґрунт для переходу до політики Голодомору, та в 1932 рр., коли рубікон перейдено.

Подяка. Висловлюємо щирі вдячності працівникам бібліотек за сприяння та членам редколегії журналу за консультації, надані під час підготовки статті до друку.

Фінансування. Автор не отримав фінансової підтримки для дослідження, авторства або / публікації цієї статті.

Джерела та література:

Боряк, Г. (2020). «Знищено шляхом спалення...»: невідомий документ з історії архівоциду (Акт знищення Урядового архіву України у липні 1941 р.). Боряк, Г. (відпов. ред.) *Academia Terra Historiae. Студії на пошану Валерія Смоля у 2-х кн.* Київ: Інститут історії України НАНУ, ДУ «Інститут всесвітньої історії НАНУ». С. 531–560.

Гудзь, В. (2019). *Історіографія Голодомору 1932–1933 років в Україні: монографія.* Мелітополь: ФОП Однорог Т. В. 1153 с.

До 10 лютого (1932). До 10 лютого вивершити хлібозаготівлі (з постанови бюро РПК від 3 II 1932 р.). *Прапор комуни. № 53. 6 лютого 1932 р. 1.*

3 постанови (1931). 3 постанови Менського бюро РПК від 22 X 31 року. *Колгоспна праця. № 18. 25 жовтня 1.*

Костів, М. Б. (2021). *Регіональна преса УСРР як інструмент комуністичної пропаганди на Чернігівщині (1929–1933).* Дис. на ступінь доктора філософії. Запоріжжя. 297 с.

Кульчицький, С. (2013). *Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі,* Кн. 2. Київ: Темпора. 628 р.

Марочко, В. (2014). *Територія Голодомору 1932–1933.* Київ. 64 с.

Папакін, Г. (2013). *«Чорні дошки»: Антиселянські репресії (1932–1933).* Київ: Інститут історії України. 422 с.

Постанова бюро (1931). Постанова бюро Менського РПК від 2 XI 31 року про виконання пляну хлібозготівель та про перебіг штурмового декадника. *Колгоспна праця. № 22. 16 листопада. 1.*

Постанова бюро (1931). Постанова бюро Шполянського РПК від 12 XII 1931 року по хлібозаготівлі. *Шлях колективіста. № 128. 15 грудня. 1.*

Постанова об'єднаного (1932). Постанова об'єднаного засідання бюро РПК і РКК про виконання пляну хлібозаготівель. *Радянська нива. № 25. 16 лютого. 1.*

Постанова пленуму (1932). Постанова пленуму РПК та РКК від 11 лютого 1932 р. *Колгоспник Рокитянщини. № 16. 13 лютого 1932 р. 1.*

Постанова правління (1931). Постанова правління Менської райколгоспспілки від 8 вересня 31 року про стан хлібозаготівлі по колгоспах. *Колгоспна праця. № 7. 17 вересня. 2.*

Постанова президії а (1931). Постанова президії Богуславського райвиконкому від 13 XI 31 р. про стан хлібозаготівлі. *Шлях колгоспника. № 115. 14 листопада. 1.*

Постанова президії б (1932). Постанова президії Сквирського РВК від 11. II 1932 р. про хлібозаготівлі в районі. *Колективне село. № 5. 13 січня. 1.*

Постанова президії с (1931). Постанова президії Ставищенського райвиконкому від 17 X 31р. про господарчо-політичні кампанії. *Колективіст. № 4. 24 жовтня. 1.*

Про перебіг а (1932). Про перебіг хлібозаготівлі в колгоспному секторі району. Постанова РКС від 2,1. 1932 року. *Шлях колгоспника. № 3. 5 січня. 2.*

Про перебіг б (1932). Про перебіг хлібозаготівлі. Постанова об'єднаного пленуму РПК та РКК 19 II 1932 року. *Шлях колгоспника. № 24. 21 лютого. 1.*

Про стан (1931). Про стан розподілу наслідків господарювання в колгоспах. *Ленінським шляхом. № 76. 21 листопада. 1.*

Про хід (1932). Про хід виконання хлібозаготівель в районі. *Колективне село. № 10. 25 січня. 2.*

Про хлібозаготівлю а (1932). Про хлібозаготівлю. Постанова пленуму Малінського РПК від 16.2.1932. *За більшовицькі темпи. № 20. 18 лютого. 1.*

Про хлібозаготівлю б (1932). Про хлібозаготівлю. Постанова бюро Малінського РПК від 22.2.1932 р. *За більшовицькі темпи. № 23. 29 лютого 1932. 1.*

Про хлібозаготівлю с (1931). Про хлібозаготівлю. Постанова бюро РПК та президії РКК від 25 X 31р. *Шлях колгоспника. № 107. 27 жовтня. 1.*

Резолюція бюро (1931). Резолюція бюро Ржищівського райпарткому від 28 VII 1931 р. *Колективна нива. № 84. 3 серпня. 2.*

Робенко (1932). Робенко. По більшовицькому вивершити хлібозаготівлі. *Прапор комуни*, № 42. 9 січня. 1.

150 центнерів (1931). 150 центнерів зустрічного з хлібозаготівлі – міцний удар по опортуністам. *Ленінським шляхом* № 33. 1 серпня. 2.

Ihor V. Yakubovskyy

Kyiv National University of Construction and Architecture
PhD (Architecture), Associate Professor

Starting Point of the Holodomor of 1932–1933: Grain Procurement of 1931–1932 in the Local Authorities' Directives (On the Example of District Newspapers of the Kyiv Region)

Abstract. The article aims to research the specific reflection of the grain procurement of 1931–1932, which was as a starting point of the Holodomor of 1932–1933, by local media of Kyiv region. The research methodology includes the combination of number of historical methods: comparative, source studies, contextual analyses, structural and functional analyses. The scientific novelty. The article is a pioneer research of the above-mentioned problem. By the analyses of district authorities directives published in the local newspapers it was investigated the informational potential of these sources to examine the power's approaches to the previous formation of the strategies aimed the Holodomor during the grain procurement of 1931–1932. Conclusions. Implementing the decisions of central and republican powers, and reacting to the regional processes the directives of local authorities make it possible to expand the investigation on the maturation of the mechanism of the killing by famine in 1931–1932. These directives contain the indispensable information which is absent in the normative documents created by central and republican powers, and is related to the authorities' intentions in the field of using the grain procurement as an instrument of repressions in Ukraine. The content of directives strengthens the arguments regarding the conceptualization of the formation of power's plans aimed the Holodomor as a long-term process that had been proceeding in the course of all grain procurement of 1931–1932 not only in 1932. The directives show that the different groups of rural people and local officials had similar behavior strategies to the unrealistic plan of grain procurement in 1931–1932 when the mechanism of Holodomor was being created and in 1932–1933 when the authorities had stepped the Rubicon.

Key words: authority, directives, Holodomor, informative potential, Kyiv region, local media.

References:

- Boriak, H. (2020). «Znyshcheno shliakhom spalennia...»: nevidomyi dokument z istorii arkhivotsydu (Akt znyshchennia Uriadovoho arkhivu Ukrainy u lypni 1941 r.), Boriak, H. (vidpov. red.) *Academia Terra Historiae. Studii na poshanu Valerii Smolii u 2-x kn.* Київ: Instytut istorii Ukrainy NANU; DU «Instytut vsesvitnoi istorii NANU», pp. 531–560. [in Ukrainian].
- Do 10 Lutoho (1932). Do 10 lutoho vyvershyty khlibozahotivi (z postanovy biura RPK vid 3. II. 1932 r. [To Finish the grain procurement until 10 February (from resolution of District Committee of Party on February 3, 1932]. *Prapor Komuny*. N 63, 6 February. 1. [in Ukrainian].
- Hudz, V. (2019). *Istoriografiya Holodomoru 1932–1933. Monografiya [The Historiography of Holodomor in Ukraine of 1932–1933: the Monograph]*. Melitopol: Odnorog T.V., 1153 pages. 1153 p. [in Ukrainian].
- Kulchytski, S. (2013). *Chervonyi Vykluk. Istoriya Komunizmu Vid Ioho Narodzhennya do Zahybeli. The Red Challenge. A History of Communism from Origion to Collapse*, Vol. 2. Kyiv: Tempora. 628 p. [in Ukrainian].
- Papakin, G. (2013). *Chorni doshky: Antyselians'ki represii ["The Black Boards": Anti-peasant repressions 1932–1933]*. Kyiv: Institute of History. 422 p. [in Ukrainian].
- Kostiv, M. B. (2021). *Regionalna Presa Iak Instrument Komunistychnoi Propagandy na Chernihvshchyni (1929–1933). Dys. Na stupin' doktora filosofii [Regional Media As An Instrumentt of the Communist Propaganda on Chernihiv Region, 1929–1933. Diss. PhD.]*. Zaporizhzhia. 297 p. [in Ukrainian].
- Marochko, V. (2014). *Terytoriya Holodomoru 1932–1933 [Territory of Holodomor of 1932–1933]* Kyiv. 64 p. [in Ukrainian].
- Postanova biura (1931). Postanova biura Menskoho RPK vid 2. X. 31 roku Pro vykonannia planu khlibozahotivel' ta pro perebihh shturmovoho dekadnyka [Resolution of Mena District Committee of Party on November 2, 1931 on implementation of the plan of grain procurement and continuing of assault decade]. *Kolhospna pratsya*. N 22. 16 November. 1. [in Ukrainian].
- Postanova biuro (1931). Postanova biuro Shpolyans'koho RPK vid 12. XII 1931 roku po khlibozahotivli [Resolution of Shpola District Committee of Party on December 12, 1931 on grain procurement]. *Shlyakh kolektyvista*. N 128. 15 December. 1. [in Ukrainian].

Postanova obiednanoho (1932). Postanova obiednanoho zasidanya biura RPK i RKK pro vykonannya planu lhlobozahotivel' [Resolution of united meeting of District Committee of Party and District Control Commission on implementation of the plan of grain procurement]. *Radyans'ka Nyva*. N 25, 16 February. 1. [in Ukrainian].

Postanova plenumu (1932). Postanova plenumu RPK ta RKK vid 11 lutoho 1932 r. [Resolution of the plenum of District Committee of Party and District Control Commission on February 13, 1932]. *Kolhospyk Rokytyanshchyny*. N 16. 13 February. 1. [in Ukrainian].

Postanova pravlinnya (1931). Postanova pravlinnya Mens'koi raikolgospsilky vid 8 veresnia 31 roku pro stan khlibozahotivli v kolhospakh [Resolution of the leadership of Mena District Collective Farmer Union on September 8, 1931 about the situation on the grain procurement in collective farmers]. *Kolhosyna pratsya*. N 7. 17 September. 2. [in Ukrainian].

Postanova prezdyii a (1931). Postanova prezdyii Bohuslavs'koho raivykonkomu vid 13. XI. 31 r. pro stan khlibozahotivli [Resolution of the leadership of Bohuslav Executive Committee about the situation on the grain procurement]. *Shlyakh kolhospnyka*. N 115. 14 November. 1. [in Ukrainian].

Postanova prezdyii b (1932). Postanova prezdyii Skvyrs'koho RVK vid 11. II. 1932 r. pro khlibozahotivli v rayoni [Resolution of the leadership of Skvyra Executive Committee on February 11, 1932 on the grain procurement in district]. *Kolektyvne selo*. N 5. 13 January. 1. [in Ukrainian].

Postanova prezdyii c (1931). Postanova prezdyii Stavyshevs'koho raivykonkomu vid 17. X. 31 r. pro hospodars'ko-politychni kampanii [Resolution of the leadership of Skvyra Executive Committee on October 17, 1931 on economic-political campaign]. *Kolektyvist*. N 4. 24 October. 1. [in Ukrainian].

Pro khid (1932). Pro hid vykonannya khlibozahotivel' v rayoni [About processing of the grain procurement in the district]. *Kolektyvne selo*. N 10. 25 January. 2. [in Ukrainian].

Pro khlibozahotivliu b (1932). Pro khlibozahotivliu. Postanova biura Malyns'koho RPK vid 22. 2. 1932 r. [Resolution of the bureau of Malyn District Committee of Party on February 22, 1932]. *Za bil'shovyts'ki tempy*. N 23. 29 February. 1. [in Ukrainian].

Pro khlibozahotivliu c (1931). Pro khlibozahotivliu. Postanova biura RPK ta presydyi RKK vid 25. X. 31 r. [Resolution of the bureau of District Committee of Party and leadership of District Control Commission on October 25, 1931]. *Shlyakh kolhospnyka*. N 107. 27 October. 1. [in Ukrainian].

Pro perebih a (1932). Pro perebih khlibozahotivli v kolhospnomu sektori rayonu. Postanova RKS vid 2.1.1932 r. [About processing of the grain procurement in the district collective farmers. Resolution of District Collective Farmer Union on January 2, 1932]. *Shlyakh kolhospnyka*. N 3. 3 January. 2. [in Ukrainian].

Pro perebih b (1932). Pro perebih khlibozahotivli. Postanova obiednanoho plenumu RPK ta RKK 19. II 1932 roku [About processing of the grain procurement. Resolution of the united plenum of District Committee of Party and District Control Commission on February 19, 1932]. *Shlyakh kolhospnyka*. N 24. 21 February. 1. [in Ukrainian].

Pro stan (1931). Pro stan rospodilu naslidkiv hospodariuvannya v kolhospakh [About situation of collective farmers economy]. *Lenins'kym slyahom*. N 76. 21 November. 1. [in Ukrainian].

Pro khlibozahotivliu a (1932). Pro khlibozahotivliu. Postanova plenumu Malyns'koho RPK vid 16.2.1932 r. [About grain procurement. Resolution of the leadership of Malyn District Committee of Party on February 16, 1932]. *Za bil'shovyts'ki tempy*. N 20. 18 February. 1. [in Ukrainian].

Rezolutsiya biura (1931). Rezolutsiya biura Rzhyshevs'koho RPK vid 28. VII. 1931 r. [Resolution of bureau of Rzhyshevs District Committee of Party on July 28, 1931]. *Kolektyvna nyva*. N 84. 3 Serpnya. 2. [in Ukrainian].

Z postanovy (1931). Z postanovy Mens'koho biura RPK vid 22. X. 31 roku [From resolution of Mena District Committee of Party on October 22, 1931]. *Kolhosyna pratsya*. N 18. 25 October. 1. [in Ukrainian].

150 tsentneriv (1931). 150 tsentneriv zustrichnoho planu z khlibozahotivli – mitsnyi udar po oportunistach [150 hundredweight recriminatory grain procurement – solid impact for opportunists]. *Leninskym shlyahom*. N 33. 1 August. 2. [in Ukrainian].

Статтю надіслано до редколегії 01.08.2022 р.

Статтю рекомендовано до друку 05.09.2022 р.